

ЯНУШ ЗАЙДЕЛ

ЧЕТВЪРТИ ВИД РАВНОВЕСИЕ

Превод от полски: Методи Кокаланов, 1981

chitanka.info

Над изпъкналата повърхност на планетата бавно се влачеха вълма от гъсти облаци. Меси се отдръпна от екрана и мълчаливо се обърна към стоящите отстрани изследователи.

— Като че ли вали? — каза плахо Греб.

— Може би — измърмори Меси.

— Вината наистина не е наша, капитане! — каза Кала — Ние действахме съгласно програмата до момента, когато...

— Добре, добре — отвърна Меси. — Никой не ви обвинява. Трудно е дори да се допусне, че две глупави океанографски сонди ще предизвикат такава бъркотия.

Всички инстинктивно погледнаха екрана още веднъж. Това, което се виждаше на него, беше съвсем нетипично за изгледа на планетата, който наблюдаваха преди няколко дни, когато навлизаха в стационарна орбита. Тогава те видяха блестящо като разтопен метал кълбо, лишено от материци и дори от най-малки островчета. Цялата повърхност покриваше спокойно полюшващ се океан без приливи и отливи, защото планетата не притежаваше спътници.

Сега тя представляваше кипящ котел, заобиколен с облаци пара и мъгли.

— Спуснахме се на повърхността и взехме първите проби — говореше Георг. — Кала ги анализираше, а аз подготвих две сонди. Изстрелях ги едновременно: едната на изток, другата на запад. Трябваше да се потопят до самото дъно, когато достигнат две противоположни точки на планетата. Наблюдавах и двете, когато се плъзнаха по повърхността. Щом се скриха зад хоризонта, аз се заех с анализ. Време имахме много, изследвахме спокойно планктона, солеността на водата и други такива дреболии. След това сондите сигнализираха потопяване и... веднага започна катастрофата. Едва успяхме да стартираме. Стълбове вряща вода се изстреляха в небето. Океанът се разбушува внезапно. Впрочем сами знаете. Имахме пълен образ от орбиталната височина.

— Невъзможно е две сонди да предизвикат такава реакции! — убедително каза Греб. — Трудно е да се допусне, че някой е искал да унищожи нашата капсула.

— Със сигурност не е второто. Явлението се разпростря на цялата планета. Изглеждаше така, като че ли океанът изведнъж закипя

— отвърна Меси. — Сондите са изиграли ролята на катализатор на някаква необикновена екзотермична реакция.

— Ако, разбира се, тази реакция не е била предизвикана от натурални фактори — вмъкна се в разговора Верж. — Може би нашите сонди нямат нищо общо с това. Например избухването на подводен вулкан.

— Тези вулкани трябва да са били доста много — измърмори скептично Георг.

— Е не вулкани, но може би...

— Оставете тази празна дискусия — прекъсна ги Меси. — Щом там долу се успокои, ще изпратим още веднъж капсула и ще повторим експеримента с идентични сонди.

— Аз нямам желание да летя втори път... — измънка Георг.

— Не пречи, ще изпратим друг екипаж — реши Меси. — Вие имате два дни почивка.

— Какви са изводите? — попита Севериус, когато излизаха от кабината.

— Още е рано, професоре — усмихна се Меси. — Ще имаме време за изводи, когато получим резултатите от сондиранията.

— Може би това е „жив океан“ като у Лем? Чели ли сте „Соларис“? — пошегува се Греб.

— Жив, но в друг смисъл. Има много богат планктон например, но това не обяснява необикновеното поведение на водите му — отговоря Севериус. — Мисля, че сондите са нарушили някакво равновесие на тази планета. Само че какво?

— Както е известно, има три вида равновесие: независимо, неустойчиво и безразлично — каза Греб, преструвайки се на сериозен.

— Хм, в този случай имаме нещо друго... — Севериус беше така погълнат от мислите си, че не забеляза подигравката.

— Мислиш ли, че това е някакъв *четвърти* вид равновесие? — подхвърли Греб, използвайки невниманието на Севериус.

— Четвърти вид равновесие... — повтори разсеяно професорът.

Всички избухнаха в смях и едва сега Севериус схвана, че някой се е подигравал с него в момента, когато той мислено е бил другаде.

— Ето ти извода! — каза Меси добродушно. — Нарушихме някакъв нов четвърти вид равновесие...

Лоскеар погледна Ообоо с този специфичен вид недоверие, с който великите политици гледат великите учени.

— И така, как го казахте?... — рече той, връщайки се отново към прекъснатата мисъл. — Според вас...

— Няма нужда да се опасявате от атака от страна на Ликвенидите, ако се намерят средства за реализация на моя проект.

— Ние, скъпи професоре, не се страхуваме от нашия потенциален противник — припомни генералът. — Откакто притежаваме Термичното Оръжие, нямаме причини за опасения.

— Ликвенидите притежават същото оръжие, генерале — отвърна професорът. — Ако го употребят първи...

— Имаме военно преимущество.

— Какво ти преимущество! Ако те започнат, а ние отвърнем на атаката им, ще се стигне в най-добрия случай до масово унищожение. Ако това наричате военно преимущество, то мога само да съчувствувам на народа.

— Преувеличавате професоре — възпротиви се генералът. — Държавата на Хидридите не е била никога така силна, както в сегашния момент.

— Повтарям, че Термичното Оръжие не гарантира сигурността на Хидридите, а само прави възможно ликвидирането на противника. Не чувствувате ли съществена разлика между тези две неща?

— Моля ви да престанете да говорите с мене по такъв предизвикателен начин — засегна се генералът. — Вие, учените...

— Дадохме ли ви Термичното Оръжие? Дадохме! Повярвахте ли в неговата мощ? Повярвахте! Защо не искате да повярвате сега, когато ви казваме за опасностите, които крие неговото използване?

— Добре, говорете! Слушам ви! — троснато отговори генералът.

— Първоначално се смяташе, че използването на Термичното Оръжие ще предизвика само локално нагряване на средата и с това унищожение на живата сила на противника в ограничена област — започна Ообоо. — Обаче от момента, когато предадохме производството на Термичното Оръжие във ваши ръце, всякакъв контрол от наша страна стана невъзможен.

— Разбира се. Та нали става въпрос за държавна тайна, за държавни дела, за...

— Да, но ми се струва неестествено, че учените се научават за мощта на произведените единици Термично Оръжие от вестникарските хвалби на Щаба на Армията. Знам, че в тези комуникати са дадени завишени стойности, както се казва „за заблуда на противника“. Обаче дори половината от тази мощ може да бъде основа за дълбока тревога в научните кръгове. Още повече, ако се вземе под внимание най-новата теория на течността на Годеаб.

— Този млад маниак ли? — прекъсна го генералът. — Значи и вие смятате за сериозни неговите бълнувания. Чудя ви се наистина. Отдавна е известно, че средата, в която живеем, се подчинява на редица физически закони. Никога досега не е наблюдавано явление, което не се подчинява на тези закони. И изведнъж някакъв хлапак се осмелява да твърди, че при висока температура средата ще се превърне в газ.

— Това не е нито смешно, нито невероятно — извършени са някои експерименти, които...

— Е, може би при някои фантастично високи температури... — съгласи се недоволено Лоскеар.

— Именно при не толкова високи — възпротиви се професорът. — Избухването на Термичното Оръжие...

— Е и какво? — нетърпеливо го прекъсна генералът. — Какво общо с това има вашето откритие?

— Ако реализираме моя проект и съумеем да го запазим в тайна от нашите противници...

Генералът се ухили иронично:

— В тайна? Та това е сто пъти по-трудно от реализирането.

— Това е необходимо! Без запазване на тайна проектът за Антиоръжие моментално губи смисъла и ефективността си. Планът се състои в това, че в района на действие на Термичното Оръжие, с което ще ни обстрелва противникът, да се създаде толкова високо спадане на температурата, което да неутрализира резултатите от избухването. Високата температура на средата трябва веднага да се понижи, за да не достигне тя газообразно състояние.

— Професоре — прекъсна го отново генералът. — Подготвени сме за това, че в случай на атака от страна на Ликвенидите ще загине част от народа ни и част от територията ни ще бъде подложена на унищожение. Както ви е известно — продължаваше генералът със

злобен тон, — средата, в която живеем, се състои главно от водороден окис. Тази субстанция е много слаб проводник на топлина. Локалното нагряване не може да има обсег, по-голям от...

— Вие ми представяте аргументи, с които си служите за заблуждаване на общественото мнение — възмути се професорът. — Аз знам малко повече на тема Термично Оръжие и физика на хидросферата. Това, което се учи в училищата за Вселената, е отживелица и безсмислица. Не е истина, че Вселената се състои от водороден окис, в който тук-там плуват кълбовидни планети! Планетите са заобиколени само с относително тънка покривка от водороден окис. По-нататък се простира невероятно рядка среда, а може би дори пустота.

— Глупости — отвърна генералът. — Известно е, че с издигане в хидросферата налягането намалява с единица на всеки двадесет и три плавника. Как си представяте внезапния преход към тази „невероятно рядка среда“? Как така ни в клин, ни в ръкав скокообразно?

— А защо не? Това е една от възможностите, които са реални. Какво обаче възниква от това, не е трудно да се предвиди: ако избухнат едновременно прекалено много снаряди Термично Оръжие, ще се изпари значителна част от течността, заобикаляща нашата планета.

— Що за термин е това „ще се изпари“? — учуди се генералът.

— Означава това, че „ще премине в газообразно състояние“. И така ако се намали значително нивото на течността, ще спадне и налягането на квадратен плавник от дъното. Разбирате ли? Нивото на горната повърхност на течността ще се изравни, течността ще се влее в местата, от които се е изпарила вследствие действието на Термичното Оръжие. Не трябва да ви обяснявам как ще подеждва на нашите организми така внезапното спадане на налягането. Това няма да го преживее никой!

— Професоре, всичко, което ми говорите, има за основа теоретически хипотези. Ние, военните и политиците, не можем да си позволим лукса да вземаме решения на основата на непотвърдени допускания. Когато вашите теории придобият реални форми, ще ги приемем.

— В такъв случай как ще се отнесете към моя проект?

— Ще помислим — генералът отпъждаше с десния си плавник дребните рибки, които влизаха през отворения прозорец на кабинета

му и се въртяха около неговите хриле. — Ще представя вашия въпрос пред Колегиума на Министерството.

Професорът не рече нищо. Само внезапно избълбука и с нескрито недоволство се обърна към генерала.

— Сбогом, генерале. Ще отплувам в голяма степен неспокоен за съдбата на държавата под управлението на безотговорни държавници — след което отплува, величествено движейки плавниците си.

Генералът пусна куп мехурчета въздух и помисли: „Безочлива, стара, смрадлива мерлуза!“

Посегна към сигнализатора и натисна няколко клавиша. До кабинета доплува най-напред Келмали, а след него Естекма и Асас — шефове на щабовете.

— Тук беше този глупак Ообоо. Опитваше се да ми представи някакво ново Антиоръжие, плод на негови хрумвания.

— Какво му отговорихте, господин генерал?

— Търпеливо слушах докато не започна да бръцолечи за новите възгледи на Годааб относно въздействието на термическите избухвания върху хидросферата. След това изгубих търпение.

— Лошо — измърмори Асас. — Ако той продаде това на Ликвенидите...

На бюрото на генерала зазвъня остър сигнал. Всички станаха от местата си и гледаха, тревожно помахвайки с плавниците си, лицето на генерала.

— Тревога! — закрещя Лоскеар, стискайки слушалката. — Вражески снаряд е открит в горните слоеве на хидросферата! Да се издадат заповеди по план А — вариант втори!

Едва се добраха до скривалището и от всички дула бяха изстреляни смъртоносни снаряди Термическо Оръжие в посока към Ликвенидия. По средата на пътя ги срещнаха идентични снаряди, насочени към Хидридия.

Първият снаряд, който стана причина за тревогата, се зари в тинята, не причинявайки никому вреда. Заповедите обаче бяха дадени.

Следващите снаряди експлодираха.

— Е, и какво? — Севериус излезе от лабораторията и триумфално погледна очакващите. — Знаете ли какво имаше в тинята

от дъното, която донесоха сондите след катаклизма?

Гледаха го въпросително.

— Белтъчини! Разбирате ли, белтъчини!

— Много добре — каза Георг. — Това е планктон.

— Какъв ти планктон! Нито една цяла клетка, единствено частици високо организирани белтъчини!

— Вируси?

— По дяволите! Мога да различа вирус от частица, отделена от организъм с висока степен на сложност. Анализирах структурата на дезоксирибонуклеиновите киселини. Тази органическа каша произхожда от съвсем пресни високоорганизирани тъкани. Тъкани, които са се разпаднали на единични частички, като че ли някой е разкъсал клетките на парчета.

— Разбира се. Това е вътрешното налягане. По време на подводните взривове нивото на океана спадна значително. Дълбочинните организми...

— Да. Същото установихме с Верж. Освен това тези белтъчини са били подложени на действието на температура от порядъка на сто градуса по Целзий — каза Севериус.

— С други думи, те са се сварили — продължи Георг.

Севериус кимна с глава, а след това като след дълбок размисъл отрони:

— Доколкото моят метод за структурни анализи е правилен, част от белтъчините от пробите тия произхожда от организми с *много висока* степен на сложност...

Всички наведоха поглед.

— Имаше право, Севериус — каза мрачно Греб. — Струва ми се, че знам какъв *четвърти* вид равновесие нарушиха нашите сонди. Това беше *политическо* равновесие...

Никой не се засмя...

Публикувано във вестник „Орбита“, брой 43/1981 г.

Разказът е отличен с откупка в конкурса за млади преводачи, организиран от в „Орбита“ през 1981 година.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.